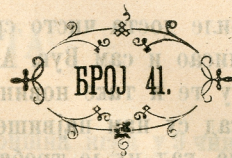

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАБАКА. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАС
НАПЛАЋУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

ДОПУНЕ И ИСПРАВКЕ ЗА „ГРАЂУ ЗА ИСТОРИЈУ СРП. ПОЗОРИШТА“

од Јована Ћорђевића.

(Наставак.)

За доказ наводим Нови Сад, где је гимназија тек 1816. отворена, па ипак су се под Шафарићком и Магарашевићем појавили већ после неколико година млађи писци Стефановић, Лазаревић, А. Николић, који су за оно време писали чисто српски, ма да им српска граматика није била предавана. Па и доцнији ондашњи професори Петар Јовановић и Л. Лазаревић утицали су као књижевници на своје ђаке, од којих се више њих појавило на књижевном пољу, далеко пре, него што је онде српска катедра заведена, и сви су писали чистим српским језиком. Да пита би било, да је у Новом Саду заведена гимназија још г. 1790.? Шта ли би било, да су таке школе у исто време заведене биле и у Горњим Карловцима, у Будиму, у Араду, Темишвару и Вршцу, те да нису морале бар три четвртине наших гимназиста тражити науке код нијариста, францишкана, минорита, лутерана, калвина, где често не имаћаху прилике, ни да српску реч чују, а камо ли српску књигу у руке добију? Једино у Сегедину били смо срећни са парохом Стаматовићем, који је онде од 1834. до 1843. нашу омладину учио род свој љубити, и са ондашњим ђаконом Димитријем Поповићем, који је онде све до г. 1848. делао у истом правцу и као родољуб, и као добар писац, и као продавац најбољих српских књига, а особито Вукових.

У књижевности је од г. 1814. отпочео Вук свој спасоносан, али трудан рад, да извојује српском језику положај, који му пристоји. Ретко видимо ког од млађих писаца до г. 1825., да је уз Вука пристајао, и да је чисто српски писао, па и што се писало, то беху махом ситније ствари. Старији писци беху сви до једног против

Вука, а међу њима највећма беху у народу читана дела Јоакима Вујића, Милована Видаковића и „Магазин“ Аврама Мразовића. Уопште је било велике натеге са књижевношћу. Мало писаца, мало читалаца, још мање претплатника, штампарија далеко од народа, и нигде ни једне књижаре, — све последице оне прве кобне погрешке, неоснивања школа, кад им је време било.

Покушавало се у том времену у два маха и с новинама. Значајно је, да су се прве новине под насловом „Сербскія Новинѣ“ појавиле у Бечу већ г. 1791., дакле одма после темишварскога сабора, и издаване су и идуће 1792. год. На место њих појаве се. г. 1793. новине опет у Бечу „Славеносербскія Вѣдомости“, али већ идуће 1794. године престану због малог броја претплатника. Затим наступи пауза до г. 1813. Те године почне Димитрије Давидовић са Фрушићем у Бечу издавати „Србске Новине“, које је од г. 1816. наставио Давидовић сам све до г. 1822., кад су и оне престале. Ова је друга пауза српске журналистичне радње трајала до г. 1834., кад се у Србији у Крагујевцу појавиле „Новине Србске“ под уредништвом истог Давидовића, а за тим г. 1835. у Пешти: „Сербскій Народный Листъ“ под уредништвом Тодора Павловића. Ако је велика штета и срамота, што су нам прве наше новине у Бечу г. 1794. престати морале код толиких наших црквених и мирских богаташа; далеко је већа и штета и срамота, што се ни Давидовићеве новине нису могле одржати ни пуних девет година, опет због малог броја претплатника. Ове су новине биле у вештим и поштеним ругама, писане су

биле доста чисто српски, и зна се да је у њих писао и сам Вук. Али је још већа грехота, што су те и таке новине престале за нас баш онда, кад су нам највише требале, у оно одсудно време, кад их је требало из ока из бока покренути и створити, све да их донде ни имали нисмо. Овако нас је затекла знаменита у Угарској повесници година 1825. без и једног листа, и били смо политично неми на оној страни све до г. 1838., кад смо опет почели за невољу да наћуцамо, где је већ у велике требало да знамо говорити. Ни ова нас несрећа не би снашла била, да смо имали већу народну интелигенцију, јер бисмо с њоме имали и већу читалачку публику за новине.

Политичног живота никаквог имали нисмо, дакле и никакве прилике, да нам се језик било писмено у канцеларијама, било устмено у парламентарним дебатама, дотера и изобрази. — Што је год било канцеларија у нашем народу, све су биле или у рукама или под уливом свештенства, и ту се радило само славенски, као што је на жалост још и дан данас славенски језик пословни језик свију тамошњих конзисторија, манастира, протопопства, парохија, и т. д., покрај свега тога, што је овде, у тако исто православној Србији, у свима тим пословима славенски језик већ одавно замењен српским! — Место парламентарних дебата имали смо само предике у црквама, и орације разне врсте; али то све беше по правилима „риторике“ славенски или славеносрпски израђено, на памет научено и приликом каквих „торжествованија“ просто „одрецировано.“

Ето колико смо имали помоћи за развитак народног језика од г. 1790. до 1825. у школи, књижевности, журналистици, канцеларији и јавним говорницима.

Оће ли много бити, ако после овог додам, да би српско позориште, — да смо га којом срећом имали већ у првим годинама овога столећа, па да је оно могло бити регрутовано из млађе наше интелигенције, и да се радња његова до данас није прекидала, — да би велим, српско позориште у овом времену учинило више за језик и народност, него сви горњи фактори скупа? Оће ли много бити, ако кажем, да се сла-

венски језик на српској позорници не би смео ни помолити, а би и славеносрпског језика оданде на скоро тако нестало, као да га никад ни било није? Неприродан овакав крпеж могао се дуго одржати у писму, у књизи, у канцеларији, у китњастим орацијама: али на позорници, где влада жива реч, где се црта живот, где треба да се изразе људске страсти, речју, где се не трпи ништа неприродно, ту се не би могао дуго скрасити. Ако би се неко времетрагедија и разметала неприродним тим накитом: шалџива и позоришна игра за цело би пробила лед, и неупутно „славенисање“ постало би на скоро у публици предмет подсмеја, а не подражавања. Ова „фаланга“ интелигентних и патриотских глумаца могла је бити Вуку од неописане потребе у његовом реформаторском раду; она би ширила његове идеје по свему народу, по свима сталежима, и што је најглавније, повукла би за собом сав млађи нараштај; и прелом, који се у књижевности нашој у корист српског језика догодио истом г. 1847., догодио би се онда у двадесет или тридесет година раније, дакле или прег. 1825., или наскоро за њом!

А то је главно. Да је којом срећом тако испало, сад би смо у свему друкчије стојали. До г. 1825. није ни Мађарима много боље ишло. Они су до душе поштеђени били од онаке борбе, каква се у нас морала водити против славеносрпства. Али им католичко свештенство и више и ниже беше полатињено; сва виша аристократија понемчена; скоро у свима већим варошима немачки елеменат у превази; сва трговина у рукама немађарским; дипломатски језик латински, уједно и језик наставе у свима средњим и вишим школама; број писаца мален; журналистика слаба; читалачка публика малена; интерес за јавне ствари слаб; од дужег времена никаквих земаљских сабора; опасност, да ће се од горе покосити и последњи остаци муниципалног живота — жупаније.

Тако беше до г. 1825. Али од ове године настаде у њих важан обрт. На земаљском сабору г. 1825. први пут проговори њихова опозиција, и доби уверење од горе, да се земаљски закони неће више врећати.

(Наставиће се.)

ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ СРПСКОГ ПОЗОРИШТА.

(Наставак.)

67. „Роман сиромашног младића,“ позоришна игра у 5 чинова, по француском роману од О. Фелета, с немачког превео Светозар Савковић.
68. „Саћурица и шубара,“ позоришна игра у 4 чина, написао Илија Округић Сремац.
69. „Млетачки трговац,“ драма у 5 чинова, написао В. Шекспир, с немачког превео Јован Петровић, за српску позорницу удесио А. Хаџић.
70. „Зла коб,“ драма у 5 чинова, написао Матија Бан.
71. „Тврдица,“ шаљива игра у 5 чинова, написао француски Молијер, превео Владан Ђорђевић.
72. „Она је луда,“ позоришна игра у 2 чина, написао француски Мелвиљ, с немачког превели Д. Јоксић и Ј. Ђорђевић.
73. „Бели Отело,“ шаљива игра у 1. чину, написао француски Бризбар, превео Никола Крстић.
74. „Опасна тетка,“ позоришна игра у 5 чинова, написао немачки Албини, превео С. Д. К.
75. „Марија Тудорова,“ драма у 4 чина, написао француски Вигтор Иго, с немачког превео (?).
76. „Владимир и Косара,“ драма у 3 чина, написао Лазар Лазаревић.
77. „По енглески,“ шаљива игра у 2 чина, написао немачки Гернер, превео и посрбио Никола Крстић.
78. „Женски рат,“ позоришна игра у 3 чина, написао француски Скриб, с немачког превео Л. Телечки.
79. „Ајдуци,“ драма у 5 чинова, написао Шилер, превели Шокорац, Вујић и Ј. Ђорђевић.
80. „Љубавна писма,“ шаљива игра у 1. чину, написао енглески Уилјемс, с немачког превео Никола Крстић.
81. „Лондонски просјаци,“ драма у 5 чинова, написао Француски Дино, превео Никола Крстић.
82. „Ревизор,“ позоришна игра у 5 чинова, написао руски Гогољ, превео Ж. Јовичић.
83. „Тврдица“ (Фир-Јања), шаљива игра у 3 чина, написао Ј. С. Поповић.
84. „Краљица девојка,“ позоришна игра у 2. чина, написао француски Бајар, превео Стојан Новаковић.
85. „Сеоска школа,“ позоришна игра у 4 чина, написао талијански Кастелвекија, с руског превели Панта Срећковић и А. М. Радовановић.
86. „Париска сиротиња,“ позоришна игра у 7 чинова, написао француски Бризбар, превео М. И. Стојановић.
87. „Смрт Стевана Дечанског,“ драма у 5 чинова, написао Ј. С. Поповић.
88. „Женски непријатељ,“ шаљива игра у 1. чину, написао немачки Бенедикс, превео и посрбио Јован Хаџић.
89. „На силу лекар,“ шаљива игра у 3 чина, написао француски Молијер, превео М. Ф. Христић.

1 8 7 0.

(Наставиће се.)

Д И С Т И Н К Ц И Ј Е

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Грabanцијаша.“) шаљива игра у 4 чина, с предигром и песмама, од Илије Округића Сремца, приказана је 1. априла први пут на нашој позорници. Ми ћемо о овом делу говорити опширније други пут, а за сада само толико, да је света на овој представи било више него и када досад, али као да му се овај нови комад није допао, ма да су сви глумци без разлике изврсно глумили и лепо певали, и ма да и музика, особито у предигри, беше врло лепа.

—а

(„Милош Обилић,“) беше приказан 2. априла. Целе ове пред таве можемо се само с похвалом споменути. Нарочито је живо ишла сцена о кнежевој вечери и када Милош убија Мурата. Иза те сцене изазвао је био приказивач Милошеве улоге г. Недељковић. Ми бисмо са свим задовољни били са нашим вредним приказивачима, кад би и у другим својим улогама показали толико промишљене, добре игре као овога вечера.

—б.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

55. ПРЕДСТАВА.

У II. ПРЕТПЛАТИ 11.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 14. АПРИЛА 1874.

ПО ДРУГИ ПУТ:

ЖЕНЕ У УСТАВНОМ ЖИВОТУ.

Шаљива игра у 3 чина, од Коломана Тота, превео Јустин Милан Шимић.

О С О Б Е:

Валента Банфалви, газда на селу	Ружић.
Христина, његова жена	Д. Ружићка.
Илка, њихова гђи	Л. Маринковићева.
Виљем Берчеји	Лукић.
Челеји, газда на селу	Петровић.
Истирка, његова жена	Ј. Поповићева.
Фаника Питварошиница	М. Недељковићка.
Барбоч, крчмар	Рашић.
Певац	Божовић.
Јован, банфалвијев слуга	Добриновић.
Селеји	Марковић.
Барон Сланкамени	Сајевић.

Народ и гости. — Збива се: први чин у Банриту, а други и трећи у Пешти, у садашње време

У чвртак 18. марта први пут: „ДРАГОМИРА.“ Жалосна игра у 5 чинова, од Јосифа Вајлена, превео Александар Сандић.

Улазнице се продају у писарници позоришној (стану матичином) од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а после на каси.

Како је већ истекла прва претплата, то се умољавају они наши поштовани претплатници, који у име друге или треће рате што дугују, да тај дуг свој што пре изволе намирити.

Поједини бројеви овога листа продају се обдан по 5 н. а. вр. у српској народној задружној штампарији, у позоришној писарници и у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 И ПО А СВРШЕТАК У 10 И ПО САХАТА.